

ԾԱՆՈԹՈՒՄ

ՎԻՆՆԵՍՈՐ ՄԻԻԹՐՈՐԵՆԸ ՄՈՏՆԵՐԳՆԵՐՆԵՐ ՀՆՈՑՐԷՆ ԶԵՌՈՐԸ ՑՈՐՑԱԿԸ

Կազմում է 4. Յակոբոսի վ. Տաշնան, վիշն. Միկթայրան, 1898. Գիրք՝ մին 4, էջ (XVII+277+47+չուրջ 1170) 1528. 2 զոնատիկ եւ 5 լուստիկ մեծադեր պատկերներով. Միկթ. Յուպան.

Այլ փութանք ուրախութեամբ յայտարարել Յուցակի բաժանորդաց, որ երկու տարիէ հետէ անհամբեր սպասուած այս երկասիրութեան՝ որ նուրում է Գիր. Գիր. Հ. Արսէն վ. Ա. յանանի, տպագրութիւնն, ամբողջովին աւարտած է, եւ Սեպտեմբեր ամսոյ երկրորդ կէսին պիտի ուղարկուի կանոնաւորապէս՝ բաժանորդաց:

Այն արգարացի տրտուինը՝ զոր շատ անգամ շատերն յայտնեցին, թէ որոշուած ժամանակին չկրցան ստանալ այս երկասիրութիւնը, յուրախութիւն պիտի փոխուի, երբ Յարգչ Բաժանորդք իրենց ձեռքը տեսնեն, ոչ թէ 1000 էրով երկասիրութիւն մը ինչպէս յայտարարուած էր յառաջագոյն, այլ 1500 եւ աւելի էջով եւ փոխանակ 450 ձեռագրաց նկարագրութեան, պիտի գտնեն 573 ձեռագիր:

Ներուի մեղի այս գրքին արտաքին մասին վրայ առ քանի մը կարեւոր ծանօթութիւններ:

Այս նորատպի մասնին սկիզբը կայ 294 էջ՝ օտարազգի ինքու համար, գերմաներէն մասն, որ նոյնչափօգտակար պիտի ըլլայ գերմաներէնագէտ ազգայնոց, քանի որ այս մասին մէջ աւելցուած են նորագոյն հրատարակութիւնները, թէ իբրեւ առանձինն մատենան է թէ իբրեւ լրագրական յօդուած: Ասոր կը յաջորդէ նախ՝ Հայերէն յառաջարանական մաս մը, յորում էջ 1—16 կայ, — մեր ձեռագրաց հաւաքման ծագման, մանրամասն տեղեկութիւններ, (թէ երբ եւ որով ձեռքը հաւաքուած են ձեռագիրները) ք. Ընդհանուր ցուցակ այն ամէն տեղերու, ուր ձեռագրաց գրչութիւնն աւելի զարգացած է (տեղեւրու է վաղերու). ք. Յուցակ մը, մեր ձեռագրաց գրչութիւնը եւ ծաղկոյններու անունաց:

Այս յառաջարանական մասին կը կցուին այլեւայլ յաւելումներ:

Ա. էջ ԺԷ. Համեմատական տախտակ հին եւ նոր թուակարգութեան ձեռագրաց.

Բ. էջ ԺԸ—ԻԳ. Ցախտակ հնութեան ձեռագրաց՝ դաստիարակուած գրերու եւ տարիներու համեմատ.

Գ. էջ ԻԴ—Լ. Ընդհանուր տախտակ ձեռագրաց, ուր նշանակուած են համատեხական

յօդիւնւածով (synoptiquement) իւրաքանչիւր ձեռագրի մեծութիւնը, գրի տեսակը, գրչութեան ժամանակը, գրիչը, տեղը, ստացող տէրը եւ բովանդակութիւնը:

Դ. էջ ԼԱ—ԿԴ. Յուցակ նիւթոց դասաւորուած ըստ բովանդակութեան: Մասնագէտներու ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ անտարակցոյ այս մասը, ըստ որում ամբողջ մատնին մէջ բովանդակուած՝ այլեւայլ ձևերու կարելի որ ձեռագրաց նիւթերը գիրութեամբ պիտի գտնեն: Գլխաւոր խմբերն են.

ա. Ս. Գրոց վերաբերեալք.

բ. Նկերեցական Պայտաման գրքեր.

գ. Աստուածաբանական եւ Հայրախօսականք.

դ. Վարք, Վկայաբանութիւնք եւ Զրոյցք.

ե. Կրտսեանականք (Օրինակիրք եւ Կանոնագիրք),

զ. Փիլիսոփայականք.

է. Քերականականք եւ Բառագիրք.

ը. Պատմականք.

թ. Առակք եւ Վէպք.

ժ. Ցաղչալտականք.

ժա. Գիտնականք (Բժշկականք, Աստղաբաշխականք, Բնագիտականք եւ այլն).

ժբ. Այլեւայլք (Խառն նիւթեր):

Այս յառաջարանական մասին կը յաջորդէ բուն Հայերէն գրուածքը՝ էջ 1—1043. Մօրիւնականութեան համար հաւատարմաբար հետեւած է երկասիրողը՝ Մայր ցուցակի համար նախագիծ ծրագրին:

Բայց որպէս զի յաջորդ ցուցակագիրք մի եւ նոյն տաժանիկ աշխատութիւնն ինչպոյն, երկասիրողն այս մասը շատ ընդարձակած է, այնպէս որ յաջորդաց ըր մայր համառօտի օտար տեղերու նոյն ձեռագրաց վրայ խօսած ժամանակ միայն յիշատակել այս ցուցակին թուական, եւ յաւելլլ համեմատական տարբերական մասերը: Լիակատար ծանօթութիւններ կը տրուին այս մասին մէջ՝ ամէն ձեռագրաց նիւթին որպիսութեան. յիշատակարաններն ամբողջովին յառաջ բերուած են: Այս առաւելութիւնն եւս աւելցուած է, որ ձեռագիրը կարգաւ փափաքողը հարկաւորութիւն չունի նոյն թերթի, քանի որ ձեռագրին մէջ ցան ու ցիր գտնուած տեղեկութիւններն ամբողջութեամբ են այս ցուցակին մէջ: Եջ 1045—1048 զորում է ցուցակ մը գուշատիպ եւ լուսատիպ տախտակներու: Ցախտակ Ա եւ Բ են նմանատպութիւն այլեւայլ տառերու, իւրաքանչիւր մասը կը բաղկանայ 20 տողէ:

Տախտակ Գ. է՝ նմանատպութիւն կրկնագիր
Ագաթանգեղոսի՝ 2 էջ։

Տախտակ Գ. ամբողջական այբուբեն մը՝
ձեռագրաց մէջ գծադրուած զարգացրերու։

Տախտակ Ե. Զ. գունատիպ նմանահանու-
թեանց. թիւն է 17 կտոր.

Տախտակ Է. է՝ նմանատպութիւն ձեռա-
գրաց հին կաղմերու։

Իսկ էջ 1048 սկսեալ մինչեւ շուրջ 1170
է. այբուբենական ցանկ անուանց, եւ նիւթոց
ձեռագրաց, յաւելլիք եւ ուղղելիք

Այս մասը գրուած է հեղինակին ուշա-
գրութիւնը, վասն զի շատ անգամ այսպիսի
մանրամասն ցանկի մը պակասութեանէ՝ յուսա-
ցուած պտուղը տեսած չեն՝ այսպիսի մեծահասոր
երկասիրութիւն մը գործածողները։ —

Այս է ահա այս ցուցակին արտաքին առաւ-
ելութիւններն, իսկ ներքին արժէքին վրայ պիտի
գրուի թերեւս «Հանգիստ» յաջորդ թուով։

Եթէ համեմատուի այսպիսի ընդարձակ
երկասիրութեան մը հետ, որոշուած գինը, ստու-
գիւ շատ թեթեւ. եւ գրեթէ իսկ ոչինչ պիտի
նկատուի, քանի որ 30 Ֆիոր. = 62 Ֆր. = 23 Րբ.
նշանակուած է ոչ բաժանորդաց համար։ Մեծա-
յոյս ենք թէ հայերէն ուսումնասիրութիւնը քաջ
մը եւս յառաջ պիտի մղուի այս երկասիրութեամբ,
որ անշուշտ ուրախութիւն պիտի պատճառէ մեծա-
վաստակ հեղինակին, եւ «Հանգիստ» խմբա-
գրութեան։

Հնորհակալութեամբ պիտի յիշէ խմբա-
գրութիւնն Յարգոյ Բաժանորդաց անուանքն
(նշանակուած են գրքիս սկիզբը), որ այս-
պիսի մեծածախս հրատարակութիւն մը քաջա-
լիրեցին առ սէր յառաջգործութեան եւ դիւ-
րացընելու համար հայ բանասիրութիւնը։

ԽՄՄԱԳՐ. «ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՍՏՕՐԵԱՅԻ».

ՄԱՅԵՆԱԽՈՍԱԿԱՆ

Dictionnaire français-ture des termes techniques etc.

par A. Tinghiir et K. Sinapian.

Գաղղ. տաճ. բառարան արուեստական ենք եւս բա-
նորու. հեղինակք Ա. Թընգիր եւ Գ. Սինապիան, Կ. Պոլիս,
1890—1896. Դիւրք 8°, էջ 1000։

Մտերիս լոյս տեսաւ գաղղ. տաճի. գիտ-
ական ստուար բառարան մը՝ գործ Անտ. Թըն-

գըր եւ Գր. Սինապիան էֆէնդիներու։ Ցածկա-
գէտներու ընդհանրապէս՝ եւ գիտութեանց պա-
նագան ձիւղերու պարագլոց, թարգմանու-
թեան պաշտօն վարողներու եւ խմբագիրներու
մասնաւորապէս՝ շատ զգալի պէտք մըն էր այս-
պիսի բառարան մը. եւ ահա վերջիշեալ գործն՝
առաջին իւր տեսակին մէջ, լիութի կրնայ գո-
հացընել իրեն դիմողներն, եւ 1000 մեծագիր
էջերու մէջ 30.000ի մօտ գուտ ֆիւր-ֆու բառեր
եւ բացատրութիւններ կը բովանդակէ։

Ամբողջգործն երկու նշանաւոր հայ տաճ-
կագիտաց երկարամեայ քրտնաջան աշխատու-
թեանց պտուղն է. եւ որովհետեւ այս կարգի
բառարան մը ցայտօր հրատարակուած չէ՝, ուստի
Յրգ. հեղինակներն ստիպուած են մեղուաջան
աշխատութեամբ բառերն ու բացատրութիւն-
ները քաջել բուն իսկ իրենց աղբիւրներէն, այս
է ցայտօր հրատարակուած եւ հեղինակութիւն
ունեցող տաճիկերէն ամեն կարգի գիտական
գործերն մի առ մի աչքէ անցընելով, գաղղիա-
կան բառերուն համապատասխանող բոլոր հին
եւ նորահնար գիտական եւ արուեստական բա-
ռերը հաւաքած եւ պատշաճ տեղը զետեղած
են։ Բան մը, որ որբաւի տաժանելի աշխատու-
թիւն է, այնչեպի աւելի մեծ պատիւ կը բերէ
Յրգ. հեղինակաց եւ իրենց երկին յարգել կաւ-
եցընէ. այս կեւը կրնար մեր մէջը նոր հրատա-
րակուած քանի մը գաղղ. հայերէն բառարանաց
հեղինակներուն միակ հետեւելի օրինակ ըլլալ,
որոնք փոխանակ արդէն նուիրագործուած բա-
ռերը ժողովելու աշխատութիւնն յանձն առնելու,
շատ անգամ անյաջող եւ անձաշակ ինքնահնար
բառերու լեզէններով խճողած են իրենց յօ-
րինած գործերը։

Ցպագրութիւնը շատ մաքուր է եւ ընդ-
հանրապէս զերծ տպագրական սխալներէ, որ
քիչ առաւելութիւն չէ նմանօրինակ գործի մը
համար։

Ջերմապէս կը յանձնարարենք Ցածկա-
գիտաց, խմբագրաց, թարգմանչաց եւ Ռսանո-
ղաց առաջիկայ երկասիրութիւնն, որ տարակոյս
չունինք թէ իրենց վստահելի աղբիւր եւ դիւ-
րացուցիչ գործի մը պիտի ըլլայ։

Ի վերջոյ կը շնորհաւորենք Յրգ. հեղե-
նակներն իրենց յաջողութեամբ ի գլուխ հանած

Ի իրաց տաճիկութիւն Գարն Schlehta-Wesehrdt
Manuel terminologique անուն գործն, որ սակայն շատ
անկատար եւ մասնական գործ մըն է։